

Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В. Н. КАРАЗІНА

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на тему
«МЕДІАОСВІТА ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ»

Виконала: студентка 4 курсу групи ЗСМК-42
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 Журналістика
Журавка Н. О.

Керівник: д-р соціол. наук, професор Рущенко І. П.

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕДІАОСВІТИ ДІТЕЙ	7
1.1 Визначення медіаосвіти: історичний контекст та сучасні підходи.....	7
1.2 Психологічні особливості дітей у контексті воєнного часу та критичне мислення	9
1.3 Вплив медіа на дитячу психіку: можливості та ризики	10
Висновки до розділу 1 «Теоретичні основи медіаосвіти дітей»	11
2 МЕДІАОСВІТА ДІТЕЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	13
2.1 Сучасний стан медіаосвіти в Україні: аналіз змін	14
2.1.1 Приклади впровадження медіаосвіти в Україні під час війни.....	15
2.2 Виклики медіаосвіти для дітей у період війни	19
2.2.1 Досвід інших країн у впровадженні медіаосвіти під час кризових ситуацій	20
2.3 Виявлення потреб дітей у медіаосвіті під час воєнного конфлікту	21
2.4 Перспективи розвитку медіаосвіти дітей в Україні	21
2.4.1 Позитивний вплив соціальних мереж	22
2.4.2 Негативний вплив та виклики.....	23
2.4.3 Пропозиції щодо покращення ситуації	23
Висновки до розділу 2 «Медіаосвіта дітей України в умовах воєнного стану»	24
3 ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАОСВІТИ ДІТЕЙ-СИРІТ	27
3.1 Психологічний портрет дітей-сиріт: травма війни.....	27
3.1.1 Співпраця з міжнародними організаціями та волонтерами.....	29
3.1.2 Залучення дітей-сиріт до творчих медіа-проектів	30
3.2 Роль медіаосвіти у подоланні психологічних труднощів дітей-сиріт	31
3.2.1 Медіаосвіта як інструмент емоційної реабілітації.....	31

3.2.2 Створення простору для самовираження через медіа	32
3.2.3 Виклики та труднощі в навчанні.....	32
3.3 Медіа як інструмент соціалізації та підтримки дітей-сиріт	33
3.3.1 Приклади медіаінструментів.....	33
3.3.2 Спільнота, як основа підтримки та розвитку	33
Висновки до розділу 3 «Особливості медіаосвіти дітей-сиріт»	34
4 ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ	
ВІЙНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ	36
4.1 Методики проведення занять з медіаосвіти для дітей-сиріт	36
4.2 Роль благодійних організацій у медіаосвіті дітей-сиріт	40
4.2.1 Співпраця з організаціями та ініціативами для підтримки дітей-сиріт	40
4.2.2 Співпраця з державними установами та навчальними закладами.....	41
4.2.3 Міжнародна співпраця для підтримки дітей-сиріт	41
4.2.4 Приклади успішних ініціатив	42
4.2.5 Завдання і виклики співпраці	42
4.3 Виявлення потреб дітей у медіаосвіті під час воєнного конфлікту:	
особистий досвід.....	43
4.3.1 Медіаосвіта як спосіб висловити емоції	43
4.3.2 Безпека в інформаційному просторі.....	44
4.3.3 Медіа як можливість знайти підтримку	44
Висновки до розділу 4 «Практичний досвід роботи з дітьми-сиротами в	
умовах війни: практичні аспекти та виклики».....	45
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Медіаосвіта дітей є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу, що спрямована на формування критичного мислення, інформаційної безпеки та здатності аналізувати медіаконтент. В умовах воєнного конфлікту ця складова освіти набуває особливої ваги, оскільки діти стають вразливими до маніпуляцій, пропаганди та психологічного впливу через медіа. Саме тому дослідження проблем і перспектив медіаосвіти в Україні є актуальним завданням для освітян, науковців та суспільства загалом.

Актуальність теми

Медіаосвіта дітей в умовах воєнного часу набуває особливого значення, оскільки сучасний інформаційний простір став не лише джерелом знань, а й полем для ведення інформаційної війни. Українські діти, як і дорослі, стикаються з потоком новин, які можуть бути як достовірними, так і фейковими, що ускладнює формування їхньої медіаграмотності. В умовах війни зростає ризик інформаційних маніпуляцій, а також психологічного впливу негативного контенту, що може завдати шкоди емоційному стану дітей.

Важливість медіаосвіти полягає не лише у здатності критично мислити та розпізнавати дезінформацію, а й у розвитку навичок безпечної комунікації в інтернеті. У зв'язку з цим в Україні постає нагальна потреба впровадження системних підходів до медіаосвіти у школах, позашкільних закладах та навіть у сімейному середовищі.

Мета і завдання дослідження

Метою роботи є аналіз особливостей медіаосвіти дітей в Україні під час воєнного стану та виявлення ефективних методів формування медіаграмотності серед молодого покоління.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- Розглянути сутність медіаосвіти та її значення в сучасному світі.

- Проаналізувати виклики, які виникають у процесі медіаосвіти дітей в умовах воєнного стану.
- Визначити основні методи та підходи до розвитку медіаграмотності серед дітей.
- Дослідити роль освітніх та громадських ініціатив у формуванні медіаграмотності школярів.
- Запропонувати рекомендації щодо підвищення рівня медіаосвіти в Україні.

Об'єкт і предмет дослідження

—Об'єктом дослідження є процес медіаосвіти дітей в Україні.

—Предметом дослідження є методи, форми та інструменти медіаосвіти в умовах воєнного часу.

Методи дослідження

У роботі використано такі методи дослідження:

- аналіз наукових джерел та публікацій щодо медіаосвіти та інформаційної безпеки;
- порівняльний аналіз підходів до медіаосвіти в Україні та за кордоном;
- опитування та анкетування щодо рівня медіаграмотності дітей (за наявності відповідних даних);
- аналіз державних програм та ініціатив у сфері медіаосвіти.

Актуальність дослідження зумовлена недостатньою вивченістю впливу воєнного стану на медіаграмотність дітей в Україні. Дослідження допоможе окреслити проблеми та перспективи розвитку медіаосвіти в сучасних реаліях, а також визначити найбільш ефективні стратегії навчання дітей критичному мисленню та безпечному використанню цифрових технологій.

Практичне значення роботи

Результати дослідження можуть бути використані у сфері освіти для вдосконалення навчальних програм з медіаграмотності, а також у роботі вчителів,

батьків, психологів та громадських організацій, що займаються інформаційною безпекою дітей.

Структура роботи

Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретичні основи медіаосвіти, її роль та значення в суспільстві. Другий розділ присвячений аналізу проблем медіаосвіти дітей в умовах воєнного часу, а також виявленню основних загроз та викликів. Третій розділ містить аналіз дієвих методів навчання дітей медіаграмотності, огляд ініціатив і програм, спрямованих на підвищення рівня інформаційної безпеки серед молоді.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕДІАОСВІТИ ДІТЕЙ

У сучасному світі, де інформаційний простір стрімко розвивається, медіаосвіта стає одним із ключових елементів формування свідомої та критично мислячої особистості. Діти з раннього віку стикаються з потоком новин, соціальними мережами та різноманітним цифровим контентом, що може містити як корисну, так і маніпулятивну інформацію. Саме тому навчання основам медіаграмотності є важливим кроком у забезпеченні їхньої інформаційної безпеки та розвитку незалежного мислення.

Особливо актуальним питання медіаосвіти стає в умовах інформаційної війни, коли діти можуть піддаватися впливу дезінформації, пропаганди та психологічного тиску через медіаконтент. Формування навичок критичного аналізу джерел, виявлення фейкових новин та розуміння механізмів поширення інформації допомагає молодому поколінню уникати небезпеки маніпуляцій та усвідомлено сприймати реальність.

Забезпечення якісної медіаосвіти вимагає комплексного підходу, що включає інтеграцію відповідних знань у шкільні програми, проведення освітніх заходів та створення доступних інструментів для фактчекінгу. Це сприятиме формуванню інформованого суспільства, де кожен матиме необхідні навички для безпечного споживання інформації, розвитку критичного мислення та психологічної стійкості перед викликами сучасного цифрового світу.

1.1 Визначення медіаосвіти: історичний контекст та сучасні підходи

Медіаосвіта — це процес формування у дітей навичок критичного аналізу медіаконтенту, здатності розпізнавати маніпуляції та безпечно використовувати інформаційні ресурси. Її концепція розвивалася у ХХ столітті, коли медіа почали активно впливати на громадську думку.

Медіаосвіта – це комплексний процес, спрямований на формування у людини навичок критичного сприйняття інформації, здатності аналізувати медіаконтент, розпізнавати маніпуляції та розуміти вплив медіа на свідомість. Вона також включає навчання безпечному використанню цифрових технологій і комунікації в інтернет-просторі.

За визначенням ЮНЕСКО, медіаграмотність є ключовою компетентністю сучасної людини, оскільки в інформаційну епоху саме здатність ефективно працювати з медіаконтентом визначає рівень соціальної та громадянської активності особистості. У країнах Європейського Союзу та Північної Америки медіаосвіта інтегрована у шкільні програми, що сприяє розвитку критичного мислення ще з раннього віку.

В Україні медіаосвіта почала активно розвиватися лише в останнє десятиліття, і, хоча її елементи вже впроваджені в освітній процес, загальний рівень медіаграмотності населення залишається недостатньо високим. Війна, розв'язана Росією, ще більше загострила проблему дезінформації, інформаційного впливу на дітей та підлітків, що робить медіаосвіту однією з першочергових освітніх задач.

Успішне впровадження медіаосвіти потребує комплексного підходу, що включає систематичне навчання, інтеграцію медіаграмотності в освітні програми та активну взаємодію з батьками та педагогами. Особливу увагу слід приділяти практичним заняттям, що дозволяють дітям не лише засвоїти теоретичні аспекти критичного мислення, а й використовувати їх у реальних ситуаціях. Ефективні методи навчання, такі як аналіз медіатекстів, рольові ігри та проєктні завдання, сприяють розвитку стійкості до маніпуляцій та формуванню відповідального ставлення до інформації.

Сучасні підходи медіаосвіти зосереджуються на розвитку таких навичок:

- Критичне мислення: здатність аналізувати та оцінювати достовірність інформації.

- Медіаграмотність: розуміння механізмів створення та поширення медіаконтенту.
- Комунікативні навички: вміння взаємодіяти через цифрові платформи.

1.2 Психологічні особливості дітей у контексті воєнного часу та критичне мислення

Діти, які переживають війну, часто мають підвищену тривожність, страх, нестабільність емоцій. Вони можуть бути схильні до недовіри до дорослих та ізоляції від суспільства. Медіаосвіта у таких умовах повинна не лише навчати, а й підтримувати психологічне здоров'я дітей.

Особливо важливо враховувати:

- Потребу у відчутті безпеки.
- Створення можливостей для вираження емоцій.
- Надання простору для розвитку позитивного мислення через медіа.

Критичне мислення – це здатність аналізувати інформацію, перевіряти її достовірність, розпізнавати маніпуляції та робити обґрунтовані висновки. Формування критичного мислення у дітей є одним із головних завдань медіаосвіти, особливо в умовах воєнного стану, коли інформаційна війна стала невід'ємною частиною реальності.

Основними напрямками розвитку критичного мислення у дітей через медіаосвіту є:

- Аналіз джерел інформації. Діти повинні вміти визначати, хто є автором повідомлення, яку мету переслідує та чи є матеріал об'єктивним.
- Виявлення фейкових новин та маніпуляцій. Ознайомлення школярів із основними прийомами дезінформації, такими як перебільшення, вирвані з контексту цитати, фальшиві зображення тощо.

- Розвиток навичок фактчекінгу. Вміння перевіряти інформацію через офіційні джерела, міжнародні ЗМІ, аналітичні центри та спеціальні платформи з перевірки фактів.

- Робота з візуальним контентом. Діти часто сприймають відео та фото як доказ істини, тому важливо навчити їх розрізняти змонтовані кадри, маніпулятивні зображення та неправдиві підписи.

- Емоційний контроль. Навчання дітей не піддаватися емоційному впливу сенсаційних заголовків і не поширювати неперевірені новини.

Дослідження показують, що медіаграмотність не тільки підвищує здатність дітей аналізувати інформацію, але й зменшує їхню психологічну вразливість перед пропагандою, що особливо важливо в умовах війни.

1.3 Вплив медіа на дитячу психіку: можливості та ризики

Медіа можуть бути потужним інструментом підтримки та розвитку дітей, однак мають і потенційно негативний вплив.

Можливості:

- Освіта та пізнання світу.
- Емоційна підтримка через контент, спрямований на адаптацію та психологічне відновлення.

- Соціалізація через спілкування у безпечних онлайн-просторах.

Ризики:

- Маніпуляції та дезінформація.
- Травматичний контент, що може викликати повторне травмування.
- Кібербулінг та небезпечні інтернет-спільноти.

З огляду на сучасні виклики, впровадження медіаосвіти в систему шкільного навчання стає критично необхідним. В Україні вже діють кілька

освітніх програм, спрямованих на розвиток медіаграмотності серед дітей і підлітків, зокрема:

- Програма “Вивчай та розрізняй” (за підтримки Міністерства освіти і науки України та міжнародних організацій).
- Онлайн-курси з медіаграмотності від “Детектор Медіа” та інших громадських ініціатив
- Проєкт “StopFake” – ресурс для перевірки фейкової інформації.
- Уроки медіаграмотності у школах як частина предметів “Громадянська освіта”, “Історія”, “Українська мова”.

Впровадження медіаосвіти на всіх рівнях навчання допомагає дітям краще орієнтуватися в інформаційному просторі, протистояти маніпуляціям та підвищувати власну інформаційну безпеку.

Висновки до розділу 1 «Теоретичні основи медіаосвіти дітей»

Медіаосвіта відіграє ключову роль у формуванні інформаційної грамотності дітей, допомагаючи їм критично сприймати контент, розпізнавати маніпуляції та безпечно взаємодіяти з цифровими технологіями. У сучасному суспільстві, де медіапростір має значний вплив на свідомість і поведінку, навички медіаграмотності стають незамінними для розвитку незалежного мислення та відповідального ставлення до інформації.

Особливо актуальним питання медіаосвіти стає в умовах інформаційної війни, коли дезінформація та пропаганда можуть завдавати шкоди дитячій психіці та викривляти сприйняття реальності. Розвиток критичного мислення у дітей через аналіз джерел, фактчекінг та навчання емоційному контролю є важливим елементом формування їхньої стійкості до медіаманіпуляцій та інформаційного тиску.

Інтеграція медіаосвіти у шкільні програми та просвітницькі ініціативи сприяє створенню інформованого суспільства, здатного протистояти загрозам цифрового світу. Комплексний підхід до навчання медіаграмотності дозволяє дітям не лише розвивати когнітивні навички, а й зміцнювати психологічну стійкість, що особливо важливо в умовах воєнного часу та інтенсивного інформаційного впливу.

2 МЕДІАОСВІТА ДІТЕЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

У сучасному світі інформація відіграє вирішальну роль у формуванні суспільної думки, особливо в умовах війни, коли медіапростір стає важливим елементом боротьби. Діти, як одна з найвразливіших груп, потребують особливого підходу до медіаосвіти, адже їхня здатність критично сприймати інформацію визначає майбутню інформаційну безпеку країни. В Україні, яка зіткнулася з агресією та масовими інформаційними атаками, медіаграмотність набуває стратегічного значення.

З початком війни медіаосвіта дітей зазнала серйозних змін і стала не лише засобом навчання, а й інструментом психологічного захисту. Доступність інформації через соціальні мережі, поширення фейкових новин та активна пропаганда створюють нові виклики для дітей та освітян. У цих умовах важливо розвивати навички критичного мислення, навчати безпечному використанню цифрових ресурсів та посилювати роль освітніх програм з медіаграмотності.

Впровадження медіаосвіти в Україні відбувається через шкільні ініціативи, онлайн-курси, тематичні платформи та інтерактивні програми. Вивчення міжнародного досвіду медіаграмотності допомагає адаптувати найкращі практики до українських реалій. Подальший розвиток цього напрямку стане запорукою формування стійкого інформаційного суспільства, у якому діти зможуть не лише споживати контент, а й активно його аналізувати та використовувати для особистісного розвитку.

Цей розділ висвітлює сучасний стан медіаосвіти дітей в Україні під час війни, її виклики, потреби та перспективи. Аналіз різних освітніх програм, досвіду інших країн і психологічних аспектів навчання дозволяє визначити найефективніші підходи до формування інформаційної грамотності в умовах кризових ситуацій.

2.1 Сучасний стан медіаосвіти в Україні: аналіз змін

З початком війни медіаосвіта набула особливої актуальності. Багато навчальних закладів перейшли на дистанційне навчання, що підвищило значення медіаосвіти як засобу підтримки освітнього процесу.

Водночас виникли нові виклики:

- Відсутність доступу до інтернету у деяких регіонах.
- Недостатня підготовка педагогів до роботи з цифровими технологіями.
- Вплив дезінформації та пропаганди на дитячу психіку.

Війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, значно змінила інформаційний простір, у якому зростають сучасні діти. Вони опинилися в ситуації, коли медіа стали не лише джерелом знань, а й інструментом психологічного впливу. Дезінформація, фейки, пропагандистські наративи й відверті маніпуляції заповнили соціальні мережі, новинні ресурси та месенджери, що ускладнило орієнтацію в інформаційному потоці навіть для дорослих.

Особливістю сучасного інформаційного середовища є його доступність – діти легко отримують новини через YouTube, TikTok, Telegram-канали, що не завжди контролюються батьками або вчителями. Без належного рівня медіаграмотності дитина може стати жертвою маніпуляцій, що загрожує її емоційному стану, безпеці та сприйняттю реальності.

Негативний вплив воєнного часу на медіасередовище дітей проявляється в таких аспектах:

- Інформаційний хаос та перевантаження. Велика кількість новин про війну спричиняє страх, тривожність та стрес у дітей.
- Дезінформація та фейки. Багато ресурсів навмисно поширюють неправдиву інформацію, що формує викривлену картину світу.

- Пропаганда та маніпуляції. Російські медіа й соцмережі активно використовують дітей як цільову аудиторію для впливу.
- Емоційний вплив контенту. Жорстокі кадри, реальні історії трагедій, відео з бойових дій можуть викликати сильні психологічні травми.
- Ризики кібербезпеки. Діти можуть потрапити під вплив шахраїв, кібератак або навіть вербування ворожими структурами.

Таким чином, війна зробила інформаційне середовище агресивним і небезпечним для дітей, що підкреслює важливість якісної медіаосвіти як інструменту захисту.

2.1.1 Приклади впровадження медіаосвіти в Україні під час війни

Попри складну ситуацію, в Україні з'являється дедалі більше ініціатив, спрямованих на розвиток медіаграмотності дітей. Розглянемо кілька прикладів програм, які допомагають учням критично сприймати інформацію та орієнтуватися в медіапросторі.

1) Програма “Вивчай та розрізняй”

У рамках цієї ініціативи, розробленої Міністерством освіти та науки України спільно з міжнародними партнерами, у шкільну програму впроваджуються уроки з медіаграмотності. Учні навчаються перевіряти інформацію, аналізувати джерела та розпізнавати маніпуляції. Програма активно використовується в онлайн-навчанні, що дозволяє охоплювати навіть дітей, які перебувають у тимчасовій евакуації.

2) Онлайн-курси з медіаграмотності

Відомі українські платформи, такі як “Детектор медіа”, “StopFake” та “На Урок”, створили серію відеоуроків для школярів. Теми включають основи фактчекінгу, розпізнавання дезінформації, захист персональних даних та

відповідальне споживання медіаконтенту. Ці матеріали доступні онлайн і можуть використовуватися як у школах, так і для самостійного навчання.

3) Медіаграмотність у Telegram та TikTok

У зв'язку з тим, що більшість підлітків отримують новини через соцмережі, українські медіаорганізації почали створювати освітній контент саме для TikTok, Instagram та Telegram. Наприклад, “Брехунець” – популярний український Telegram-канал, який щодня розбирає фейки та маніпуляції, розповідаючи про методи перевірки інформації.

4) Дитячі клуби медіаосвіти

У деяких містах України створюються молодіжні клуби, де діти можуть брати участь у тренінгах з медіаграмотності. Наприклад, у Львові діє ініціатива “MediaSmart”, у межах якої школярі вчаться створювати власні новини, знімати репортажі та аналізувати інформаційні матеріали.

5) Інтерактивні мобільні застосунки

Нещодавно в Україні було розроблено кілька мобільних додатків, що навчають дітей медіаграмотності в ігровій формі. Один із таких додатків, “CheckIt”, пропонує користувачам вирішувати завдання, пов'язані з перевіркою фактів та виявленням фейків.

6) Освітні подкасти та відеоблоги

Оскільки аудіоформат стає дедалі популярнішим серед молоді, українські освітні платформи почали створювати подкасти на тему медіаосвіти. Наприклад, подкаст “Фейкотроці” пояснює, як працює дезінформація та які методи використовуються для поширення неправдивих новин.

Додаткові приклади впровадження медіаосвіти в Україні під час війни:

Окрім загальнонаціональних ініціатив, в Україні реалізується низка локальних та спеціалізованих програм, спрямованих на розвиток медіаграмотності серед дітей. Ці ініціативи охоплюють як традиційні освітні

методи, так і інноваційні підходи, зокрема гейміфікацію, інтерактивні платформи та співпрацю з міжнародними організаціями.

7) Освітня ініціатива «Медіаграмотність у дії»

Проект був запущений спільно з Українською академією лідерства (УАЛ) та Європейським фондом підтримки демократії. Він орієнтований на підлітків та молодь і включає інтерактивні лекції, воркшопи та ігрові симуляції, які вчать учнів аналізувати медіа, викривати пропаганду та розрізняти правдиві новини від маніпуляцій.

8) «Фейкогриз» — серія інтерактивних занять для школярів

Цей проект, започаткований ГО «Інститут розвитку регіональної преси», працює за принципом залучення дітей до критичного аналізу інформації через інтерактивні заняття. Учні переглядають новини, визначають ознаки дезінформації та створюють власні інформаційні матеріали, базуючись на журналістських стандартах.

9) Онлайн-марафон «Не вір – перевір!»

Це ініціатива, що проводилася в перші місяці повномасштабного вторгнення з метою допомогти дітям і підліткам орієнтуватися в потоці воєнної інформації. Учасники отримували завдання та навчалися перевіряти новини, розпізнавати ботоферми й аналізувати заголовки на предмет маніпуляцій.

10) Відеоуроки «Медіаграмотність для кожного»

Освітня платформа Prometheus запустила безкоштовний курс для школярів та їхніх батьків, який пояснює базові принципи медіаграмотності. Особливістю курсу є його практичність: після перегляду відеоуроків учасники виконують реальні завдання, що допомагають розпізнавати маніпуляції в новинах.

11) Інтерактивні театральні постановки

У деяких містах України громадські ініціативи та освітні центри використовують театральні вистави як засіб навчання медіаграмотності. Наприклад, у Києві було проведено інтерактивну виставу, де глядачі разом із

акторами аналізували фейки, розбирали механізми пропаганди та обговорювали психологічний вплив медіа.

12) Освітній чат-бот «МедіаГід»

Це Telegram-бот, створений українськими фактчекерами. Він допомагає школярам і студентам у перевірці новин, пропонує корисні інструменти для аналізу зображень і відео, а також має інтерактивні тести на визначення рівня медіаграмотності.

13) Програма «Читаємо між рядків»

Цей проєкт розроблений спеціально для молодших школярів. У форматі казок, коміксів та анімованих історій дітям пояснюють, як працюють ЗМІ, що таке реклама, які бувають маніпуляції у текстах. Програма проходить у школах у співпраці з місцевими освітніми департаментами.

14) Медіашколи при бібліотеках

Деякі міські та сільські бібліотеки в Україні адаптували свою роботу під сучасні виклики. Наприклад, у Вінниці та Дніпрі діють безкоштовні медіашколи для дітей, де їх навчають аналізувати інформацію, створювати власні журналістські матеріали та безпечно користуватися інтернетом.

15) «Ігровий формат медіаграмотності» – квести та вікторини

Щоб залучити дітей до навчання, в деяких українських школах організують освітні квести з медіаграмотності. Наприклад, у межах проєкту «Медіаграмотний школяр» проводили змагання між класами, де учасники розв'язували завдання на перевірку фактів, створювали відео та аналізували пропагандистські матеріали.

Представлені ініціативи демонструють, що Україна активно впроваджує нові підходи до навчання дітей медіаграмотності навіть в умовах воєнного часу. в Україні розвивається багаторівнева система медіаосвіти, яка охоплює як традиційні навчальні заклади, так і цифрові платформи.

Використання інтерактивних методів, цифрових технологій і творчих підходів допомагає зробити медіаосвіту більш ефективною та доступною.

Такі програми не лише навчають дітей критично мислити, а й формують стійкість до маніпуляцій, що особливо важливо у складних інформаційних умовах війни.

Впровадження нових підходів допомагає дітям формувати критичне мислення навіть у складних умовах війни.

Подальший розвиток медіаосвіти має включати підтримку з боку держави, інтеграцію сучасних освітніх методів та адаптацію міжнародного досвіду до українських реалій.

2.2 Виклики медіаосвіти для дітей у період війни

У дослідженні нами виявлено виклики медіаосвіти для дітей у період війни. Доцільно розбити ці виклики на декілька груп:

- Технічні: відсутність гаджетів, проблеми зі зв'язком.
- Психологічні: травми, депресії, порушення адаптації.
- Соціальні: ізоляція, втрата соціальних зв'язків.

Розвиток медіаграмотності в Україні стикається з низкою труднощів, які ускладнюють ефективну реалізацію навчальних програм. Серед головних викликів можна виділити:

1. Нестача системної медіаосвіти у школах. Попри те, що елементи медіаграмотності інтегруються у шкільні програми, їх недостатньо для формування стійких навичок аналізу інформації.

2. Висока довіра дітей до соцмереж. Діти сприймають TikTok, YouTube, Instagram як основні джерела новин, часто не усвідомлюючи ризиків маніпуляцій.

3. Психологічні бар'єри. Постійний потік тривожної інформації спричиняє стрес, а деякі діти взагалі уникають новин, що також впливає на здатність критично мислити.

4. Недостатня підготовка вчителів. Багато педагогів самі не володіють навичками медіаграмотності на достатньому рівні, що ускладнює їхню роботу з учнями.

5. Кібербезпека та онлайн-загрози. Окрім традиційних медіа, діти активно користуються онлайн-чатами та анонімними форумами, де можуть натрапити на шкідливий контент.

Ці виклики вимагають комплексного підходу до вирішення проблеми, включаючи підготовку вчителів, розробку спеціалізованих навчальних матеріалів та адаптацію методів медіаосвіти до нових реалій.

2.2.1 Досвід інших країн у впровадженні медіаосвіти під час кризових ситуацій

Медіаосвіта в умовах криз і воєнних конфліктів активно розвивається в багатьох країнах світу. Досвід деяких із них може бути корисним для України:

- Фінляндія. У цій країні медіаграмотність є обов'язковою частиною шкільної освіти, а дітей з раннього віку навчають аналізувати медіаконтент. В умовах російської дезінформації фінська модель виявилася ефективною, і уряд активно підтримує розширення програм критичного мислення.
- Естонія. Після гібридних атак з боку РФ Естонія запровадила комплексну програму медіаосвіти, яка включає онлайн-курси, тренінги для вчителів та інтеграцію медіаграмотності у навчальні дисципліни.
- Канада. Під час пандемії COVID-19 канадські школи активно використовували цифрові ресурси для навчання медіаграмотності, зокрема щодо перевірки фактів та аналізу новин.

- Швеція. Країна має спеціальні курси для дітей та підлітків, що пояснюють роботу ЗМІ, соціальних мереж і технології створення контенту.

Україна може використовувати ці напрацювання для розширення власних програм медіаграмотності та захисту дітей від негативного інформаційного впливу.

2.3 Виявлення потреб дітей у медіаосвіті під час воєнного конфлікту

Аналіз потреб дітей у медіаосвіті вказує на важливість:

- Навчання безпечної поведінки в інтернеті.
- Розвитку навичок критичного мислення.
- Створення позитивного та підтримуючого медіапростору.

Воєнні дії в Україні суттєво змінили інформаційний простір, у якому перебувають діти. В умовах війни вони стикаються з великим потоком новин, фейків, пропаганди та шкідливого контенту. Це робить медіаосвіту не просто бажаною, а життєво необхідною складовою їхнього розвитку та безпеки.

Аналіз потреб дітей у медіаосвіті виявляє кілька ключових напрямків.

2.4 Перспективи розвитку медіаосвіти дітей в Україні

Війна показала, що медіаграмотність є життєво необхідним навиком, який потребує постійного вдосконалення та розвитку. Основні напрямки подальшої роботи включають:

- Інтеграцію медіаосвіти в шкільну програму

У майбутньому уроки медіаграмотності можуть стати обов'язковою частиною навчального процесу в українських школах.

- Розширення доступу до безкоштовних онлайн-курсів

Створення інтерактивних навчальних платформ допоможе дітям отримувати знання незалежно від місця проживання.

- Збільшення кількості тренінгів для вчителів

Щоб ефективно навчати дітей, самі педагоги повинні бути добре обізнані у питаннях медіаграмотності.

- Розвиток цифрових інструментів для перевірки фактів

Важливо створювати нові мобільні додатки та онлайн-сервіси, які допоможуть школярам самостійно перевіряти інформацію.

Роль соціальних мереж та блогерів у формуванні медіаграмотності дітей:

Соціальні мережі відіграють важливу роль у житті дітей та підлітків, особливо під час війни, коли традиційні джерела інформації стають менш доступними через часті відключення світла, обмеження інтернет-зв'язку чи психологічну втому від новин. Блогери, інфлюенсери та онлайн-спільноти стали важливими джерелами інформації, що має як позитивні, так і негативні наслідки.

2.4.1 Позитивний вплив соціальних мереж

1. Освітні ініціативи. Популярні українські блогери та громадські діячі запускають освітні проєкти з медіаграмотності, наприклад, рубрики з фактчекінгу або аналізу фейків.

2. Психологічна підтримка. Деякі блогери створюють контент, що допомагає дітям справлятися зі стресом, пояснюють, як фільтрувати негативну інформацію та не піддаватися паніці.

3. Поширення достовірної інформації. Офіційні джерела, такі як Центр стратегічних комунікацій та протидії дезінформації, співпрацюють з популярними TikTok- та Instagram-блогерами, щоб спростовувати фейки та пояснювати складні політичні й військові процеси доступною мовою.

2.4.2 Негативний вплив та виклики

1. Дезінформація та фейки. Через алгоритми соціальних мереж неправдиві новини часто стають вірусними, а діти можуть сприймати їх як правду.
2. Пропагандистський контент. Деякі російські або проросійські акаунти намагаються поширювати маніпулятивні матеріали, використовуючи мову, адаптовану для підлітків.
3. Кібербулінг та токсичний контент. Діти можуть зазнавати інформаційного тиску через політичні переконання, що може негативно позначитися на їхньому психоемоційному стані.

2.4.3 Пропозиції щодо покращення ситуації

- Створення освітніх ініціатив на платформах YouTube, TikTok та Instagram. Розвиток державних та незалежних програм із медіаграмотності у форматі коротких відео або інтерактивного контенту.
- Популяризація українських фактчекінгових ресурсів. Наприклад, «СтопФейк», VoxCheck або проекти Суспільного мовлення, які навчають перевіряти інформацію.
- Регулярні тренінги для вчителів та батьків. Оскільки діти проводять багато часу в соцмережах, важливо, щоб дорослі знали, як пояснити їм небезпеки та навчити критично ставитися до контенту.

Таким чином, соціальні мережі можуть як сприяти розвитку медіаграмотності, так і становити загрозу. Важливо використовувати їх у правильному напрямку, створюючи якісний освітній контент та навчаючи дітей критичному мисленню.

Висновки до розділу 2 «Медіаосвіта дітей України в умовах воєнного стану»

Воєнний час створив нові виклики для дітей, пов'язані з інформаційною безпекою. Водночас це стало поштовхом до активного розвитку медіаосвіти, яка тепер не просто допомагає розпізнавати фейки, а й є інструментом психологічного захисту та критичного мислення.

Досвід України може стати корисним для інших країн, які зіштовхуються з гібридними загрозами та інформаційними атаками. Надалі важливо інтегрувати медіаграмотність у всі рівні освіти, залучати міжнародних партнерів та створювати нові методи навчання, що відповідатимуть сучасним викликам.

1. Навчання безпечної поведінки в інтернеті

Сьогодні діти активно користуються соціальними мережами, месенджерами, онлайн-іграми та іншими цифровими платформами. В умовах війни вони особливо вразливі до ризиків, пов'язаних з інтернетом:

- Кіберзагрози (хакерські атаки, шахрайство, виманювання персональних даних).
- Маніпуляції та фейки (підроблені новини, пропаганда, дезінформація).
- Психологічний тиск (булінг, токсичний контент, травматичні відео).

Щоб захистити дітей від цих загроз, важливо навчити їх:

- Відрізнати достовірні джерела інформації від фейкових.
- Користуватися налаштуваннями конфіденційності та розпізнавати загрози в мережі.
- Вести цифрову гігієну та уникати спілкування з підозрілими особами.

Практичні заняття з медіаграмотності, інтерактивні уроки та тематичні тренінги допоможуть дітям розвинути ці навички.

2. Розвиток навичок критичного мислення

Діти, особливо в період стресу, часто сприймають інформацію емоційно, не завжди аналізуючи її зміст. Тому однією з головних цілей медіаосвіти є формування критичного мислення, що включає:

- Вміння перевіряти факти (чи можна знайти цю новину в інших джерелах, хто її опублікував, які є докази).
- Розуміння емоційного впливу контенту (як певна інформація впливає на настрій і психологічний стан).
- Аналіз авторитетності джерел (державні, незалежні ЗМІ, соцмережі тощо).

Одним із найефективніших методів навчання є робота з реальними прикладами фейків та маніпуляцій, обговорення їх з дітьми та моделювання ситуацій, у яких вони повинні приймати рішення щодо довіри до інформації.

3. Створення позитивного та підтримуючого медіапростору

Війна завдала величезного емоційного удару дітям, багато з яких втратили батьків, домівку або змушені були переїхати. Саме тому важливо створювати для них інформаційне середовище, яке допомагатиме справлятися з труднощами.

4. Основні аспекти підтримуючого медіапростору:

- Доступ до позитивного контенту (освітні програми, творчі проекти, інтерв'ю з відомими людьми, які мотивують).
- Онлайн-платформи для спілкування (закриті групи, де діти можуть ділитися своїми переживаннями, знаходити друзів та підтримку).
- Використання медіа для самовираження (створення відео, подкастів, блогів, малюнків, які допомагають дітям висловлювати свої емоції та думки).

Наприклад, у рамках роботи з дітьми-сиротами ми проводили заняття, на яких вони вчилися знімати мотиваційні відео, писати тексти для соціальних мереж, створювати подкасти. Це не тільки розвивало їхні навички, а й допомагало знайти власний голос у світі.

3 ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАОСВІТИ ДІТЕЙ-СИРИТ

Медіаосвіта є важливим інструментом у роботі з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах. Особливу увагу вона привертає у випадку з дітьми-сиротами, які часто стикаються із соціальною ізоляцією, емоційними труднощами та втратою віри у власні сили. Завдяки медіаосвіті можна не лише розвивати їхні творчі здібності та навички, але й допомогти адаптуватися до сучасного світу.

У подальшому тексті буде розглянуто значення медіаосвіти в житті дітей-сиріт, її роль у формуванні здорових соціальних зв'язків і емоційному зціленні. Особливої уваги заслуговують способи використання медіа для реабілітації та соціалізації, які допомагають дітям виражати свої почуття, долати психологічні труднощі та відновлювати впевненість у собі.

Також буде детально описано, як створення спільнот та індивідуальний підхід сприяють інтеграції цих дітей у суспільство. Програми медіаосвіти допомагають боротися з дезінформацією, розвивати комунікаційні навички та формувати позитивний образ майбутнього, що є надзвичайно важливим для їхнього особистісного і соціального розвитку.

3.1 Психологічний портрет дітей-сиріт: травма війни

Діти-сироти в умовах воєнного часу — одна з найуразливіших категорій. Їхній психологічний стан формується під впливом багатьох чинників: втрата батьків, зміна місця проживання, відсутність стабільного оточення та опори. Такі діти можуть проявляти різноманітні реакції, серед яких:

- Підвищений рівень тривожності: постійне відчуття небезпеки, страх перед майбутнім, труднощі у відновленні довіри до дорослих.

- Соціальна ізоляція: складнощі у встановленні контактів із ровесниками та дорослими, уникнення соціальних взаємодій.
- Емоційна нестабільність: часті перепади настрою, схильність до агресії або апатії, проблеми з контролем емоцій.
- Занижена самооцінка: відчуття провини за втрату батьків, сумніви у власній значущості, нестача підтримки з боку близьких людей.

Війна посилює всі ці аспекти, додаючи ще й страх перед майбутнім, втрату базового відчуття безпеки та необхідність швидкого дорослішання.

Діти, які пережили втрату батьків або знаходяться в умовах війни, часто переживають сильний стрес і тривогу. Ці емоційні переживання можуть бути посилені впливом медіа, особливо коли вони спостерігають за новинами про війну, насильство чи інші травмуючі події. Тому однією з ключових задач медіаосвіти є допомога дітям у правильному сприйнятті інформації, вмінні фільтрувати негативний контент та зберігати емоційну стійкість.

Для цього можуть бути використані такі підходи:

1. Навчання емоційної стійкості. Спеціальні програми, спрямовані на розвиток емоційної стійкості, можуть включати вправи на усвідомленість, медитації, а також вправи на регуляцію емоцій, що допомагають дітям управляти своїми почуттями під час перегляду травмуючих матеріалів. Такі тренінги допомагають дитині зберігати внутрішній баланс і не піддаватися паніці чи страху під впливом медіа-контенту.

2. Підтримка дітей у групах. Важливо, щоб діти-сироти мали можливість обговорювати свої переживання у групах підтримки, де вони можуть ділитися своїми думками та почуттями, не відчуваючи при цьому соціального осуду. Ці групи можуть бути організовані в рамках медіаосвітніх програм, де діти отримують можливість взаємодіяти та розвивати навички взаємопідтримки та колективного вирішення проблем.

3. Підвищення рівня інформаційної безпеки. Важливо навчити дітей-сиріт правильно користуватися інтернетом, визначати шкідливий контент, уникати потенційно небезпечних ситуацій у соціальних мережах та на інших онлайн-платформах. Це дозволить дітям не тільки залишатися в безпеці, а й зменшить ризик маніпулювання ними через медіа.

3.1.1 Співпраця з міжнародними організаціями та волонтерами

У таких складних умовах, як війна, важливо не лише покладатися на внутрішні ресурси, але й активно співпрацювати з міжнародними організаціями та волонтерами, які можуть надати підтримку в реалізації медіаосвітніх ініціатив для дітей-сиріт.

Завдяки співпраці з міжнародними організаціями можна досягти таких результатів:

1. Інтеграція міжнародних ресурсів. Міжнародні організації, такі як ЮНІСЕФ, можуть надавати доступ до своїх програм з медіаосвіти та психологічної підтримки для дітей, що пережили війну. Ці програми, розроблені спеціалістами з усього світу, є адаптованими до різних культурних і соціальних умов і можуть бути інтегровані в систему освіти та соціальної підтримки дітей-сиріт в Україні.

2. Організація волонтерських програм. Волонтери з інших країн можуть допомогти в навчанні дітей-сиріт медіаосвітнім навичкам, а також у наданні психологічної підтримки. Часто волонтери володіють специфічними знаннями та досвідом, що дозволяє їм працювати з дітьми, які пережили важкі емоційні стани через втрату батьків або біженство.

3. Залучення міжнародних платформ для навчання. Спільно з міжнародними організаціями можна створювати онлайн-курси, тренінги та вебінари для дітей-сиріт, що дозволяють їм освоювати медіаграмотність та інші

необхідні навички в дистанційному форматі. Це є важливим інструментом у зв'язку з постійними змінами в умовах війни та необхідністю оперативного доступу до ресурсів освіти.

3.1.2 Залучення дітей-сиріт до творчих медіа-проектів

Важливим аспектом медіаосвіти для дітей-сиріт є можливість створення власних медіа-проектів, що дозволяє дітям виражати себе через творчість. Це можуть бути фільми, мультимедійні проекти, анімації або онлайн-канали, що дозволяють дітям розповідати свої історії, переживання та відчуття через мистецтво.

Такі проекти можуть бути корисними з кількох причин:

1. Вираження емоцій. Діти через творчість можуть висловлювати свої глибокі почуття та переживання, що є важливим етапом в психологічному відновленні. Вони можуть відчутися почутими та зрозумілими, що є ключовим для подолання стресу та травм.

2. Розвиток особистості. Створення медіа-проектів допомагає дітям розвивати власні інтереси, розширювати кругозір, вдосконалювати навички роботи в команді, а також здобувати нові професійні навички, які можуть бути корисними в майбутньому.

3. Створення спільноти. Участь у медіа-проектах сприяє розвитку почуття спільноти, підтримки та взаєморозуміння між дітьми, що є важливим для їх соціалізації та адаптації в нових умовах. Це допомагає дітям знову знайти зв'язок із суспільством, почуватися частиною чогось великого і значущого.

Підтримка дітей-сиріт у контексті медіаосвіти є надзвичайно важливою в умовах війни. Діти, які втратили батьків, потребують не лише фізичної та психологічної допомоги, але й інструментів для розвитку критичного мислення, медіаграмотності та емоційної стійкості. Співпраця з державними та

міжнародними організаціями, волонтерами, створення спеціальних програм і проєктів допоможе їм адаптуватися до нових умов життя, захистити себе від інформаційних загроз і забезпечити їхнє повноцінне та здорове майбутнє.

3.2 Роль медіаосвіти у подоланні психологічних труднощів дітей-сиріт

Медіаосвіта може стати потужним інструментом для підтримки дітей-сиріт, адже вона виконує декілька важливих функцій:

- Психологічна підтримка: використання позитивного контенту для зниження рівня тривожності, формування позитивного мислення.
- Формування критичного мислення: навчання аналізу медіаконтенту допомагає уникати маніпуляцій та травмуючих матеріалів.
- Самовираження: медіаосвіта може стати способом самовираження через творчі проєкти (створення відео, блогів, соціальних мереж).
- Соціалізація: можливість долучитися до безпечних онлайн-спільнот, де діти можуть спілкуватися з однолітками та ділитися своїми переживаннями.
- Навички безпечної поведінки в інтернеті: навчання правил безпеки, захисту особистої інформації, уникнення кібербулінгу.

3.2.1 Медіаосвіта як інструмент емоційної реабілітації

Медіаосвіта стала не тільки інструментом для розвитку критичного мислення, але й важливою частиною психологічної реабілітації дітей-сиріт. У моїй практиці, коли я працюю з цими дітьми, я намагаюся застосовувати медіаосвітні методики для того, щоб допомогти їм не лише сприймати новини, а й навчитися розуміти, як важливо правильно фільтрувати інформацію.

Медіаосвітні заняття часто починаються з обговорення того, як працює інформація і чому важливо знати, де шукати правду. Я пояснюю дітям, як

соціальні мережі можуть бути як джерелом підтримки, так і небезпеки, тому необхідно вміти адекватно реагувати на той контент, який вони бачать щодня.

Через створення малих проєктів, відео або анімацій, діти можуть виражати свої емоції та переживання через творчість. Це дозволяє їм відчувати себе важливими і корисними, а також допомагає через творчість розвивати свої навички у сфері медіа.

3.2.2 Створення простору для самовираження через медіа

Одним з найбільш вдалих методів роботи з дітьми-сиротами є створення простору для самовираження через медіа. Я організуюю заняття, на яких діти можуть створювати короткі відео, подкасти або навіть вести блоги. Ці проєкти часто допомагають дітям відчувати себе сильними, почути їхній голос та підтримати їхню самоповагу.

Такі заняття не лише надають дітям шанс навчитися новим медіа-навичкам, але й дозволяють їм поділитися своїм досвідом, створити щось важливе для себе та оточуючих. Це також відкриває для них нові можливості для самовираження, що є важливим кроком у їхній емоційній реабілітації.

3.2.3 Виклики та труднощі в навчанні

У роботі з дітьми-сиротами є чимало труднощів, пов'язаних як із психологічними, так і з соціальними аспектами. Багато дітей мають знижену мотивацію до навчання, оскільки вони не завжди розуміють, навіщо їм ці знання в умовах, коли майбутнє виглядає таким непевним. Однак через індивідуальний підхід та створення безпечного і підтримуючого середовища можна поступово подолати ці бар'єри.

Дітям, які пережили втрату батьків, важливо не тільки дати знання, але й показати їм, що вони можуть знову мати зв'язок із соціумом, що їхній досвід має значення для інших людей. Саме через це важливо створювати групи, де вони можуть спілкуватися, підтримувати один одного і працювати разом над проектами.

3.3 Медіа як інструмент соціалізації та підтримки дітей-сиріт

Для дітей-сиріт медіаосвіта виконує не тільки освітню, але й терапевтичну роль. Доступ до позитивного контенту допомагає дітям долати відчуття самотності, сприяє формуванню соціальних навичок та розвитку комунікації.

3.3.1 Приклади медіаінструментів

- Платформи для онлайн-спілкування: захищені месенджери, онлайн-групи підтримки.
- Творчі майстер-класи: створення контенту (відео, подкастів, малюнків) як спосіб самовираження.
- Інтерактивні навчальні платформи: навчальні ігри, онлайн-курси, які допомагають розвивати пізнавальні навички та впевненість у собі.
- Віртуальні терапевтичні програми: контент, розроблений психологами, який допомагає справлятися зі стресом та емоційними труднощами.
- Соціальні зв'язки, які вони можуть переносити в реальний світ.

3.3.2 Спільнота, як основа підтримки та розвитку

У моїй роботі я намагаюся створити спільноту, де кожна дитина відчуває себе важливою частиною, де кожен голос має значення. Це дозволяє дітям-

сиротам не лише знаходити підтримку, але й отримувати необхідні знання, розвивати важливі навички, що в подальшому допоможуть їм адаптуватися в суспільстві.

Власний досвід роботи з дітьми-сиротами показав, наскільки важливо не просто навчати їх знанням, але й допомагати їм відновити віру в себе та свої можливості. Медіаосвіта, зокрема навчання правильного сприйняттю інформації та розвиток творчих здібностей, є потужним інструментом для цього.

Висновки до розділу 3 «Особливості медіаосвіти дітей-сиріт»

Підтримка дітей-сиріт у процесі їхньої медіаосвіти не лише покращує їхні технічні навички, але й допомагає побудувати здорові емоційні та соціальні зв'язки, що є надзвичайно важливим в умовах війни та втрати. Власний досвід роботи з цими дітьми наочно демонструє важливість індивідуального підходу, психологічної підтримки та використання медіа як інструменту для розвитку, самовираження і реабілітації. Системна робота в цьому напрямку допоможе дітям-сиротам не лише справлятися з психологічними труднощами, але й стати більш самостійними та впевненими у своєму майбутньому.

Підтримка дітей-сиріт у процесі медіаосвіти має багатопланове значення. Вона не лише розвиває їхні технічні компетенції, але й сприяє формуванню здорових соціальних зв'язків, що є особливо важливим у контексті втрат і викликів війни. Належна увага до медіаосвіти допомагає цим дітям долати емоційні труднощі, розвивати творчі здібності та відновлювати віру в себе.

Індивідуальний підхід до кожної дитини, що враховує її особисті потреби й досвід, стає основою ефективної медіаосвіти. Це дозволяє створити умови, в яких діти можуть не лише отримувати знання, але й знаходити способи вираження своїх емоцій, опановувати нові форми комунікації та пристосовуватися до соціального життя. Медіа як інструмент відіграє ключову роль у цьому процесі.

Створення спільнот, у яких кожна дитина відчуває підтримку, є ще одним важливим аспектом. Спільнота дає можливість дітям будувати стосунки, які можуть переноситися з віртуального світу в реальний. Це сприяє формуванню довіри, розвитку комунікаційних навичок та відчуттю безпеки.

Крім того, використання медіа для навчання правильному сприйняттю інформації є потужним інструментом боротьби з дезінформацією та маніпуляціями. Це допомагає дітям не лише краще розуміти світ, але й зміцнює їхню впевненість у собі. Творчі майстер-класи й освітні ігри дозволяють їм знаходити нові захоплення та будувати позитивний образ майбутнього.

Системна робота з медіаосвіти може стати запорукою їхньої успішної адаптації в суспільстві. Вона допомагає дітям-сиротам стати більш самостійними, відповідальними та впевненими у своїх силах. Це важливий крок до формування нових поколінь, які зможуть повноцінно брати участь у житті суспільства, незважаючи на їхній нелегкий старт у житті.

4 ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ

За останні три роки, працюючи з дітьми-сиротами, я мала можливість глибше зрозуміти особливості їхнього розвитку, потреби та складнощі, з якими вони стикаються в умовах війни та втрати батьків. Це досвід, який змінив моє ставлення до навчання і підтримки таких дітей і дозволив зрозуміти важливість медіаосвітніх ініціатив для цієї категорії.

Існують психологічні бар'єри та шляхи їх подолання. Першим і найбільш важливим викликом для дітей-сиріт є їхня психологічна травма. Втрата батьків або опікунів, переживання на війні — все це створює глибокі емоційні бар'єри, які можуть ускладнювати навчальний процес. Багато з цих дітей відчують себе покинутими, мають проблеми з адаптацією в нових умовах, переживають відчуття тривоги та страху.

У таких умовах перше, що потрібно зробити, — це побудувати атмосферу довіри та безпеки. Одна з головних задач — це дати дитині відчуття, що вона важлива і що її почуття мають значення. Я часто проводжу з ними індивідуальні бесіди, даючи можливість висловити свої емоції, розповісти про переживання, іноді просто слухаючи. Важливо показати, що навіть через біль можна пройти і знайти способи бути сильними.

4.1 Методики проведення занять з медіаосвіти для дітей-сиріт

Під час роботи з дітьми-сиротами важливо застосовувати методики, що враховують їхній психологічний стан та індивідуальні потреби. Деякі підходи, які можна застосовувати:

- Інтерактивне навчання: використання відеоматеріалів, дискусій, рольових ігор.

- Проектний підхід: створення медіапроектів, які дозволяють дітям реалізувати свої ідеї та висловити думки.
- Рефлексивні вправи: ведення щоденників, написання текстів або створення власних історій, що допомагає дітям осмислити переживання.
- Ігрові методики: використання навчальних ігор, що сприяють розвитку критичного мислення та навичок безпечної поведінки в інтернеті.

Нижче наводимо приклад практичного заняття з медіаосвіти.

ПРАКТИКА

Орієнтовна методика проведення заняття з медіаосвіти:

Тема заняття: «Медіаосвіта як інструмент психологічної підтримки та розвитку критичного мислення у дітей, що постраждали від війни».

Цільова аудиторія: Діти 10–16 років, зокрема діти-сироти та діти, які пережили травматичний досвід війни.

Мета:

1. Навчити дітей критично оцінювати інформацію в медіапросторі.
2. Розвинути навички безпечного використання інтернету та соціальних мереж.
3. Показати, як медіа можуть бути інструментом емоційної підтримки.
4. Використати творчі методи роботи з медіа для самовираження та емоційного розвантаження.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Вступ (10 хв)

Форма: інтерактивне обговорення.

Привітання, знайомство.

Обговорення: «Що таке медіа? Які види медіа ми використовуємо щодня?»

Коротка дискусія: «Як ви думаєте, медіа можуть допомогти нам справлятися з емоціями та стресом?»

2. Критичне мислення та інформаційна безпека (20 хв)

Форма: командна гра та пояснення.

Гра «Правда чи фейк?»: дітям показують заголовки новин, і вони мають визначити, яка з них правдива, а яка маніпулятивна.

Пояснення, як розпізнавати фейкові новини, ботів та маніпуляції в соцмережах.

Обговорення: «Чому небезпечно вірити всьому, що ми бачимо в інтернеті?»

3. Емоційна підтримка через медіа (20 хв)

Форма: практична вправа та відео.

Вправа «Медіа-щоденник»: – діти обирають пісню, фільм, відео чи мультфільм, які допомагають їм почуватись краще, і діляться, чому вони їх підтримують.

Перегляд короткого мотиваційного відео про силу медіа у важкі часи.

Обговорення: «Як можна використовувати медіа, щоб справлятися з тривогою та сумом?»

4. Практична частина: «Створюємо своє медіа» (30 хв)

Форма: творча робота в групах.

Діти об'єднуються в команди та обирають, який медіа-контент вони хочуть створити:

1. Мотиваційний пост у соцмережах.

2. Міні-влог (наприклад, «Як зробити день кращим»).

3. Колаж із позитивних новин.

4. Презентація результатів і дружнє обговорення.

5. Підсумок (10 хв).

Дискусія: «Що нового ви дізналися сьогодні?»

Вправа «Одне слово» кожен учасник називає одне слово, яке описує його враження від заняття.

Вручення невеликих символічних призів або сертифікатів участі (якщо можливо).

Рекомендації щодо проведення:

- Важливо створити безпечне середовище, де діти зможуть вільно ділитися своїми думками та почуттями.
- Використовувати максимум інтерактиву, оскільки пасивне слухання менш ефективне.
- Додавати позитивні історії та приклади успіху, щоб мотивувати дітей.
- Бути гнучкими: якщо діти потребують більше часу для обговорення якогось питання, варто адаптувати заняття під їхні потреби.

Очікувані результати:

Діти навчаться критично ставитися до інформації в медіа.

Вони зрозуміють, як можна використовувати медіа для власної психологічної підтримки.

Отримують практичні навички створення власного позитивного медіа-контенту.

Відчують себе більш впевненими в онлайн-просторі та навчаться уникати інформаційних ризиків.

Це заняття допоможе дітям-сиротам та іншим дітям, які пережили війну, не лише розібратися в медіа, а й отримати емоційну підтримку через інтерактивну та творчу діяльність.

Серед прикладів успішних практик та інструментів роботи можна зазначити наступні:

- Використання цифрових платформ: створення захищених спільнот для спілкування та обміну досвідом.

- Організація онлайн-тренінгів: тренінги з критичного мислення та медіаграмотності, які допомагають дітям уникати маніпуляцій та негативного контенту.
- Психологічні вебіари: лекції та тренінги з психологами, які допомагають дітям долати стрес.

4.2 Роль благодійних організацій у медіаосвіті дітей-сиріт

4.2.1 Співпраця з організаціями та ініціативами для підтримки дітей-сиріт

Медіаосвіта дітей-сиріт у воєнний час потребує підтримки не лише з боку педагогів, а й активної участі благодійних організацій, державних установ, а також міжнародних партнерів. Враховуючи складну ситуацію, в якій опинилися ці діти, важливо сформувати цілісну систему підтримки, що включає не лише освітній процес, а й різноманітні програми допомоги, психологічної реабілітації та соціальної адаптації.

Благодійні організації відіграють важливу роль у підтримці дітей-сиріт, особливо в умовах війни. Їхня діяльність направлена на надання тимчасового притулку, їжі, медичної допомоги та створення умов для навчання. Окрім цього, організації можуть забезпечити доступ до медіаосвітніх курсів, які дозволяють дітям не лише отримувати нові знання, а й зменшувати емоційний стрес, занурюючи їх у творчі проекти.

Важливою частиною діяльності таких організацій є підтримка соціальних ініціатив, спрямованих на інтеграцію дітей-сиріт у суспільство. Вони створюють можливості для дітей брати участь у культурних і освітніх заходах, забезпечують їх доступом до інформаційних технологій, що в свою чергу дозволяє дітям освоювати медіаосвітні технології та використовувати їх у повсякденному житті.

4.2.2 Співпраця з державними установами та навчальними закладами

Державні установи мають величезний вплив на розвиток медіаосвіти, а також на підтримку дітей-сиріт. Під час війни важливо організувати програми, що будуть включати як психологічну, так і освітню допомогу. Спільна діяльність із навчальними закладами, зокрема школами, інтернатами та дитячими будинками, дозволяє адаптувати курси медіаосвіти до потреб дітей, створюючи інтерактивні та доступні методики.

Важливо, щоб на рівні держави існували програми для підтримки освіти в умовах війни, які включають використання сучасних технологій для надання доступу до онлайн-освіти. Це дозволяє не лише подолати фізичні бар'єри (наприклад, відсутність доступу до шкіл), а й створити нові можливості для дітей, у яких обмежено доступ до освіти через соціальні чи економічні фактори.

4.2.3 Міжнародна співпраця для підтримки дітей-сиріт

Міжнародна підтримка є ключовою у забезпеченні безперервного процесу навчання дітей-сиріт. У країнах, де йде війна, особливо важливо мати контакти з міжнародними організаціями, які можуть надати не тільки фінансову допомогу, а й організувати програми обміну досвідом, доступ до освітніх ресурсів та медіаосвітніх ініціатив.

Завдяки міжнародній співпраці дитячі будинки, школи та інші установи можуть отримати фінансування для реалізації програм медіаосвіти. Водночас, вони можуть обмінюватися досвідом і технологіями з іншими країнами, адаптуючи міжнародні методики до своїх потреб.

4.2.4 Приклади успішних ініціатив

Програми, які успішно працюють у багатьох країнах для дітей-сиріт, можуть служити гарним прикладом для запровадження в Україні. Наприклад, в деяких європейських країнах для дітей-сиріт, що опинилися в умовах війни чи конфліктів, створюються спеціальні медіаосвітні курси, які включають розв'язання соціальних проблем через медіа-платформи, психологічні тренінги та творчі заняття.

У таких країнах, як Польща та Німеччина, активно діють програми медіаосвіти для дітей біженців та сиріт, де вони мають можливість не тільки навчатися, але й використовувати медіа як інструмент для вираження своїх переживань і досвіду. Ці курси можуть включати елементи відеопродакшну, фотографії, створення блогів і документальних фільмів.

4.2.5 Завдання і виклики співпраці

Незважаючи на позитивні аспекти співпраці з благодійними та міжнародними організаціями, є також чимало викликів. Одним із головних є нестача координації між різними рівнями влади та організацій, що може призвести до дублювання зусиль або, навпаки, до відсутності необхідних ресурсів.

Щоб подолати ці труднощі, важливо створити єдину інформаційну платформу для координації діяльності, де б різні організації могли обмінюватися досвідом та інформацією про доступні ресурси, програми та ініціативи. Така платформа дозволить ефективно використовувати наявні ресурси та забезпечити максимальний ефект від співпраці.

Співпраця з благодійними організаціями, державними установами та міжнародними партнерами є важливим аспектом медіаосвіти дітей-сиріт у

воєнний час. Це дозволяє створити цілісну систему підтримки, що включає освітні, соціальні та психологічні аспекти. Важливою складовою є також обмін досвідом та інтеграція міжнародних ініціатив у вітчизняні освітні програми. Тільки комплексний підхід до підтримки дітей-сиріт уможливує їх успішну адаптацію та розвиток навіть в умовах війни.

Незважаючи на позитивні аспекти співпраці з благодійними та міжнародними організаціями, є також чимало викликів. Одним із головних є нестача координації між різними рівнями влади та організацій, що може призвести до дублювання зусиль або, навпаки, до відсутності необхідних ресурсів.

Щоб подолати ці труднощі, важливо створити єдину інформаційну платформу для координації діяльності, де б різні організації могли обмінюватися досвідом та інформацією про доступні ресурси, програми та ініціативи. Така платформа дозволить ефективно використовувати наявні ресурси та забезпечити максимальний ефект від співпраці.

4.3 Виявлення потреб дітей у медіаосвіті під час воєнного конфлікту: особистий досвід

Коли дитина залишається без батьків, її світ змінюється назавжди. Війна тільки загострює цей біль, додаючи страху, невпевненості та самотності. Діти-сироти, яких я зустрічала за три роки роботи, часто не мали поруч нікого, хто міг би заспокоїти, обійняти чи просто вислухати. Але вони мали телефони, планшети, соціальні мережі — єдиний місток між ними та зовнішнім світом. Саме тому медіаосвіта для таких дітей стає не просто важливою, а життєво необхідною.

4.3.1 Медіаосвіта як спосіб висловити емоції

Під час занять я часто помічала, як діти, які боялися говорити вголос про свої переживання, раптом розкривалися через відео, блоги, фото або малюнки. Одна дівчинка, втративши батьків під час війни, довгий час мовчала, уникала спілкування. Але коли ми разом створювали невеликі відеоісторії, вона написала сценарій про свої мрії. Це стало першим кроком до того, щоб вона знову почала говорити, висловлювати себе, спілкуватися з іншими.

4.3.2 Безпека в інформаційному просторі

Діти-сироти особливо вразливі до інформаційних загроз. Вони часто довіряють незнайомцям у соцмережах, потрапляють під вплив маніпулятивних новин або навіть стають жертвами кібербулінгу. Я бачила, як одного хлопця, який втратив родину, почали цькувати в інтернеті, і він був у розпачі. Під час занять ми разом аналізували, як розпізнавати небезпечні контакти, як реагувати на хейт і як шукати безпечні онлайн-спільноти. Згодом він почав брати участь у створенні контенту для освітнього блогу, і це дало йому нове відчуття цінності та приналежності.

4.3.3 Медіа як можливість знайти підтримку

Багато дітей, які залишилися без сім'ї, почуваються ізольованими, але завдяки медіа вони можуть знаходити друзів, ділитися своїми переживаннями та отримувати підтримку. Ми створювали спільні проекти, де діти ділилися своїми історіями через тексти, фото та відео. Це допомагало їм зрозуміти: вони не одні, їхні почуття важливі, і їхній голос має силу.

Власний досвід: протягом трьох років проведення занять з дітьми-сиротами, я побачила, як медіаосвіта допомагає їм виразити свої емоції,

адаптуватися до складних умов і знаходити підтримку через спілкування в безпечних онлайн-просторах.

Протягом трьох років роботи з дітьми-сиротами я помітила, що медіаосвіта:

- Допомагає знизити рівень тривожності та розвиває вміння справлятися зі складними емоціями.
- Сприяє розвитку комунікативних навичок та вміння висловлювати власні думки.
- Вчить дітей аналізувати інформацію, уникати маніпуляцій та дезінформації.

Виклики:

- Недоступність інтернету у деяких регіонах.
- Психологічна закритість деяких дітей, особливо тих, хто зазнав важких травм.
- Нестача спеціально підготовлених спеціалістів для роботи з дітьми-сиротами у форматі медіаосвіти.

Висновки до розділу 4 «Практичний досвід роботи з дітьми-сиротами в умовах війни: практичні аспекти та виклики»

Медіаосвіта дітей-сиріт у воєнний час є не лише освітнім процесом, а й важливим засобом психологічної підтримки та соціальної адаптації. Робота з такими дітьми потребує комплексного підходу, який включає емоційне відновлення, навчання критичному мисленню та формування безпечних навичок користування інформаційним простором. Запропоновані в документі методики та освітні практики підтверджують ефективність інтерактивного навчання, проектного підходу та творчих технік у роботі з дітьми, що пережили травматичний досвід.

Особливу роль у медіаосвіті дітей-сиріт відіграють благодійні організації, державні установи та міжнародні партнери. Їхня діяльність спрямована не лише на надання матеріальної допомоги, а й на створення освітніх ініціатив, що сприяють розвитку стійкості до інформаційних загроз. Програми медіаосвіти, інтегровані в освітнє середовище, допомагають дітям не тільки отримувати знання, але й знаходити підтримку, розвивати комунікативні навички та уникати негативного впливу маніпулятивного контенту.

Результати дослідження, наведені в цьому розділі, підкреслюють важливість практичної роботи з дітьми та необхідність адаптації освітніх матеріалів до їхніх реальних потреб. Діти, які втратили родину, часто потребують не лише інформаційної грамотності, а й способів вираження власних переживань через медіа. Творчий підхід до навчання дозволяє їм не тільки освоювати нові навички, а й знаходити вихід для своїх емоцій, що позитивно впливає на їхнє психологічне благополуччя.

Отже, розвиток медіаосвіти серед дітей-сиріт є невід'ємним елементом їхньої інтеграції в суспільство та захисту від інформаційних ризиків. Комплексний підхід до освіти, взаємодія між державою, громадськими ініціативами та міжнародними партнерами сприяють формуванню середовища, в якому діти можуть не лише навчатися, а й отримувати підтримку та захист. Удосконалення програм медіаграмотності та їхня активна реалізація стануть важливими кроками у забезпеченні якісної освіти для дітей, що опинилися у складних життєвих умовах.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження на тему “Медіаосвіта дітей України в умовах воєнного часу” було детально розглянуто роль медіаосвіти в освітньому процесі, особливості її впливу на дітей, зокрема на дітей-сиріт, в умовах війни, а також методи і підходи до медіаосвітнього процесу в таких складних умовах. Зроблені висновки підсумовують важливість медіаосвіти як важливого інструмента для розвитку дітей та їх психологічної підтримки в часи кризи.

Кожна дитина, яку я зустрічала, несла в собі біль, страх і втрату. Але разом з тим — величезну силу. Медіаосвіта стала для них тим простором, де вони могли знову повірити в себе, знайти друзів і відчувати, що вони важливі. І якщо хоча б одна дитина завдяки цим заняттям відчула себе менш самотньою, значить, усе це було не даремно.

Висновки до курсової роботи “Медіаосвіта дітей України в умовах воєнного часу”:

Проведене дослідження медіаосвіти для дітей України в умовах воєнного часу показало, що цей напрямок освітнього процесу є не тільки важливим інструментом для навчання, але й необхідним елементом психологічної реабілітації. Медіаосвіта має величезний потенціал у підтримці та адаптації дітей, особливо дітей-сиріт, які переживають психоемоційний стрес через воєнні дії та втрату близьких.

Однією з ключових задач медіаосвіти в умовах війни є надання дітям доступу до освітніх матеріалів, що дозволяють не лише здобувати нові знання, а й відновлювати психоемоційний стан. Медіаосвіта допомагає дітям освоювати інформаційні технології, розвивати критичне мислення, а також зберігати емоційну рівновагу, що є важливим аспектом у контексті війни. Сучасні медіа-інструменти дозволяють дітям, які пережили травму, висловлювати свої почуття,

думки та переживання, а також створювати проекти, що сприяють розвитку творчих здібностей.

Особливу увагу слід приділяти дітям-сиротам, які в умовах війни втратили можливість отримувати освіту у традиційних школах. Вони мають обмежений доступ до ресурсів, через відсутність батьківської підтримки та стабільного соціального середовища. Враховуючи це, медіаосвіта стає особливо важливою, адже вона відкриває доступ до знань та допомагає адаптуватися до нових реалій. Зокрема, через використання цифрових платформ, онлайн-курсів та медіа-ресурсів можна створити інклюзивне освітнє середовище для дітей-сиріт, що дозволяє їм долати психологічні бар'єри, знижувати рівень стресу та розвивати необхідні життєві навички.

Важливим є також і практичний досвід, на основі якого можна створювати моделі підтримки медіаосвіти для дітей-сиріт. Протягом трьох років роботи з дітьми-сиротами я мала можливість спостерігати, як медіаосвіта допомагає дітям не тільки здобувати нові знання, але й адаптуватися до складних умов війни. У таких дітей значно підвищується самооцінка, вони починають більше вірити у свої сили, адже медіа-платформи пропонують їм можливість самовираження та створення власних проектів. Завдяки такому підходу діти-сироти мають шанс не лише розвиватися інтелектуально, а й емоційно відновлюватися після пережитих травм.

а) Актуальність медіаосвіти в умовах воєнного часу

В умовах воєнного часу медіаосвіта набуває особливої значущості, оскільки діти, що переживають війну, часто стикаються з психологічними проблемами, такими як стрес, тривога, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Медіаосвіта стає потужним інструментом для допомоги дітям у цих умовах, оскільки вона дає можливість зрозуміти реальність, розвивати критичне мислення та надавати дітям емоційну підтримку через правильне використання медіа ресурсів. Важливим аспектом є використання медіаосвітніх програм, які

допомагають дітям адаптуватися до нових реалій, надаючи їм психологічну стабільність і можливість підтримувати контакт з зовнішнім світом.

б) Психологічна підтримка та реабілітація через медіаосвіту

Одним із важливих аспектів, які були розглянуті у курсовій роботі, є роль медіаосвіти у психологічній реабілітації дітей, зокрема дітей-сиріт. В умовах війни діти часто опиняються в ситуаціях, коли вони втрачають батьків або стають свідками жахливих подій, що спричиняє у них травматичний досвід. Медіаосвіта в такому контексті є важливим інструментом для лікування емоційних і психологічних травм. Завдяки залученню дітей до медіаосвітніх програм, створюється можливість для вираження емоцій, розвитку креативності та соціалізації, що допомагає їм відновлювати впевненість у собі та покращувати загальний психоемоційний стан.

в) Медіаосвіта для дітей-сиріт як частина соціалізації

Діти-сироти в умовах війни стикаються з особливими труднощами, пов'язаними з адаптацією до нових умов життя. Медіаосвіта допомагає їм зберегти зв'язок з зовнішнім світом, розширює можливості для отримання знань та комунікації. Медіаосвітні програми для дітей-сиріт є основою для побудови їхньої соціальної адаптації в суспільстві, оскільки дозволяють не тільки отримувати інформацію, а й бути включеними в соціальний процес. Участь у таких програмах також сприяє розвитку критичного мислення, що є надзвичайно важливим для тих дітей, які пережили війну та соціальні потрясіння.

г) Методи та технології в медіаосвіті для дітей, що пережили війну

Під час дослідження було виявлено важливість застосування інноваційних методів медіаосвіти для дітей, які пережили війну. Це може бути використання інтерактивних методів, онлайн платформ, творчих медіа-курсів, а також ресурсів для підтримки психологічного здоров'я дітей. Важливою є роль медіа у формуванні у дітей нових навичок, таких як уміння працювати з цифровими інструментами, створювати власний контент і аналізувати інформацію. Це

дозволяє дітям не тільки подолати травми, а й адаптуватися до змін, що відбуваються навколо них, розвиваючи важливі соціальні й професійні навички для майбутнього.

д) Прогнозування розвитку медіаосвіти для дітей в умовах війни

В умовах війни прогнози розвитку медіаосвіти повинні враховувати важливість створення доступних програм для дітей, які опинилися в складних соціальних умовах. Оскільки війна часто призводить до обмеження можливості фізичного навчання, важливо активніше використовувати технології, які дозволяють здійснювати навчання онлайн. Програми медіаосвіти повинні бути адаптовані до потреб дітей, з урахуванням культурних, психологічних і соціальних аспектів їхнього життя в умовах війни. Це також включає розширення міжнародної співпраці в створенні медіаосвітніх платформ і програм для підтримки дітей, що стали жертвами війни.

є) Рекомендації для розвитку медіаосвіти в Україні

З огляду на виклики, з якими стикаються діти в умовах війни, важливо активно впроваджувати медіаосвітні програми, які будуть адаптовані до нових реалій. Рекомендується розвиток дистанційного навчання, розширення доступу до медіаосвітніх матеріалів через інтернет, а також навчання педагогів і соціальних працівників щодо роботи з дітьми, які пережили війну. Також необхідно розвивати інклюзивні програми, які забезпечать доступ до медіаосвіти для дітей із різними фізичними та психоемоційними потребами.

е) Загальні рекомендації для органів влади та міжнародних організацій

Розвиток медіаосвіти в умовах війни має бути підтриманий як на державному, так і на міжнародному рівнях. Для цього потрібно створювати державні програми для дітей-сиріт, працювати над вдосконаленням механізмів надання психологічної допомоги через медіаосвіту, залучати міжнародні організації до реалізації таких ініціатив і підтримувати доступ до необхідних освітніх ресурсів.

Медіаосвіта для дітей в умовах війни, зокрема для дітей-сиріт, є надзвичайно важливим інструментом для соціалізації, психологічної підтримки та освіти. Вона відкриває нові можливості для підтримки дітей, що пережили травми, і допомагає їм адаптуватися до складних умов сучасного світу. Розвиток медіаосвіти має важливе значення для побудови майбутнього України, де діти можуть стати не лише свідками, а й активними учасниками процесів відновлення та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Ф. Філософія освіти ХХІ століття. Київ : Знання, 2006. 368 с.
2. Баєва І. А. Медіаосвіта та медіаграмотність. Київ : Либідь, 2020. 224 с.
3. Бараннік Р. С. Виклики цифрового суспільства: діти, інформація, етика. Запоріжжя : ЗНТУ, 2021. 136 с.
4. Волошина І. В. Медіаосвіта як засіб формування громадянських компетентностей учнів. Житомир : Полісся, 2021. 192 с.
5. Гайдаєнко Т. О. Психологічні засади формування критичного мислення учнів. Харків : ХНПУ, 2019. 204 с.
6. Гончаренко С. У. Педагогічна технологія використання коротких відео в навчанні. Вінниця : Нова школа, 2022. 120 с.
7. Гурова Т. Є. Психологія розвитку особистості в умовах інформаційної напруги. Дніпро : Інновація, 2018. 156 с.
8. Дьяків І. І. Соціально-психологічна підтримка дітей у кризових ситуаціях. Чернівці : Рута, 2018. 160 с.
9. Жук Т. В. Критичне мислення у шкільній освіті: теорія і практика. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2022. 200 с.
10. Зливков В., Лукомська С., Євдокимова Н., Ліпінська С. Діти і війна: монографія. Київ–Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2023. 221 с.
11. ІМІ. Медіаосвіта: стан і перспективи. Аналітична доповідь. Київ : Інститут масової інформації, 2020. 92 с.
12. Ільченко О. Ю. Психологія масової комунікації. Київ : Каравела, 2016. 208 с.
13. Кириленко І. В. Медіапсихологія дитинства. Ужгород : Гражда, 2021. 132 с.
14. Кібергігієна в школі: поради вчителям / упоряд. О. Романюк. Київ : Академія української преси, 2022. 108 с.

15. Клименко Н. С. Інформаційна безпека школярів в умовах гібридної війни. Київ : Освіта України, 2021. 148 с.
16. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні / за ред. Л. А. Найдьоновой. Київ : Академія педагогічних наук, 2016. 64 с.
17. Кононенко О. І. Методика викладання медіаосвіти у школі. Одеса : Астропринт, 2017. 188 с.
18. Корнєєва Л. В. Педагогіка толерантності в умовах сучасного інформаційного простору. Львів : Світ, 2017. 176 с.
19. Левченко Н. І. Медіаосвіта як стратегічний напрям освітньої політики України. Суми : СумДУ, 2022. 116 с.
20. Литвинова С. Г. Інноваційні технології в освітньому процесі. Вінниця: Нова книга, 2020. 220 с.
21. Локшина О. І. Освіта в умовах воєнного конфлікту: міжнародний досвід. Київ : Педагогічна думка, 2022. 172 с.
22. Найдьонова Л. А. Медіаосвіта в Україні: сучасний стан і перспективи. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2018. 112 с.
23. Підласий І. П. Основи педагогіки. Київ : Освіта, 2020. 384 с.
24. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 1. Ст. 1.
25. Про освіту : 05.09.2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст. 380.
26. Савченко О. Я. Сучасні тенденції в освіті: виклики і відповіді. Полтава : Освіта, 2019. 164 с.
27. Слободянюк О. П. Формування медіаграмотності у старшокласників: навчальний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 152 с.
28. Ткаченко Т. І. Психолого-педагогічні основи розвитку критичного мислення. Луцьк : Волинь, 2021. 128 с.

29. Хомич Л. А. Культура споживання інформації: педагогічні орієнтири. Чернігів : РВВ ЧНПУ, 2020. 140 с.
30. Чернишова С. М. Інформаційна культура вчителя. Херсон : Олді-плюс, 2019. 144 с.
31. Юрченко О. М. Медіа як інструмент соціалізації підлітків. Рівне : РДГУ, 2020. 158 с.
32. ЮНЕСКО. Медіаосвіта та цифрова грамотність: міжнародний досвід. Париж : UNESCO, 2017. 154 с.
31. Buckingham, D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge : Polity Press, 2003. 219 p.
32. Frau-Meigs, D. Media Education: A Kit for Teachers, Students, Parents and Professionals. Paris : UNESCO, 2006. 180 p.
33. Hobbs, R. Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom. Thousand Oaks : Corwin, 2011. 144 p.
34. Mihailidis, P. Civic Media Literacies: Re-Imagining Human Connection in an Age of Digital Abundance. New York : Routledge, 2018. 248 p.
35. Scolari, C. A. Teens, Media, and Collaborative Cultures: Exploiting Teens' Transmedia Skills in the Classroom. Barcelona : Transliteracy Project, 2020. 196 p.
36. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Educators and Learners. Paris : UNESCO, 2021. 214 p.